

DELAP, Lucy: FEMINISMY. GLOBÁLNI DĚJINY. Brno: Host, 2022. 376 s.

Martina Vangorová

DOI: <https://doi.org/10.31577/slovlit.2024.71.1.9>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6284-2380>

Český preklad publikácie *Feminisms. A Global History* (2020), v ktorej britská historička Lucy Delapová z University of Cambridge syntetizuje dejiny feminizmu, vyšiel zásluhou prekladateľky Alžběty Vargovej pomerne rýchlo, v roku 2022. Vďaka tomu sa českým a slovenským čitateľom so záujmom o historickú kontextualizáciu feminizmu a analýzu dejín ženského aktivizmu roztvorili nové diskurzy uvažovania a bádania v internacionálnom a hlavne globálnom rámci. Jadro knihy tvorí hĺbková analýza ôsmich atribútov spätých s feminizmom, ktorým sa autorka venuje v rámci jednotlivých kapitol (*Sny, Idey, Priestory, Objekty, Výzory, Pocity, Akcie, Piesne*), s doplnkom sumarizujúceho záveru *Globálne feminizmy*.

Témou prvej kapitoly sú sny feministiek a feministov, ktoré a ktorí sa rozhodli prezentovať svoje názory v literárnej a sociálnej oblasti: „Tyto sny nám mají ukázat rozličné odstíny feministické utopické imaginace, které se projeví na různých místech, a také podobnosti a ozvěny, jež mají společné“ (strana 58). Z literárne činných feministiek si autorka vybrala tri: ako prvú si všíma bengálsku ženskú aktivistku z Britskej Indie Begum Rokeyu Sakhawat Hossainovú (1880 – 1932), následne americkú spisovateľku Charlotte Perkins Gilmanovú (1860 – 1935) a ruskú komunistickú revolucionárku Alexandru Kollontajovú (1872 – 1952). V analýze

ich diel predstavila L. Delapová diferencované utopistické pohľady na vzťah mužov a žien, pričom ich odlišnosť vyplynula najmä z rozdielnych kultúrnych, náboženských a politických zázemí, z ktorých dané literátky pochádzali. Naopak, za spoločný prvok ich diel určila dôraz na zmysluplnú a univerzálnu ženskú prácu (strana 47). Sociálnej oblasti venovala pozornosť v podkapitole *Uskutočňovanie utópie*, v ktorej opäť ponúkla výber osobností, tentoraz s cieľom predstaviť ich sociálne reformátorské kroky. Prvou takouto reformátorkou je Indka Pandita Ramábáiová (1858 – 1922), ktorá „intenzívne věřila v moc gramotnosti“ (strana 48), a preto podporovala knižnice a prednáškové a novinárske aktivity. Ďalšou osobnosťou je sociálna reformátorka Raden Ajeng Kartiniová (1879 – 1904) z Indonézie, otvorene bojujúca proti polygamii. Americký kontinent zastupuje obhajkyňa ženských práv Doris Stevensová (1888 – 1963) ako hlavná predstaviteľka organizácie Inter-American Commission of Women (1928 – 1939). Významnou osobnosťou feminizmu 19. storočia bol aj britský filozof a politik John Stuart Mill (1806 – 1873), ktorý sa pokúsil presadiť volebné právo žien. Jeho pôsobenie možno vnímať ako dôkaz, že „muži byli a jsou ve feministickém hnutí aktivní a vlivní. Na představu, že feministkami mohou být jen ženy, musíme pohlížet jako na historický ná-

zor, ktorý bol v určitom období a na určitých miestach pevne zastávaný. Rozhodne však nepatí pro všechna období a Mill se tak připojuje k další osobnostem, jako byl například bývalý otrok a bojovník za volební právo Frederick Douglas ve Spojených státech a Tin Tchien-che v Číně, kteří podporovali větší příležitosti pro ženy“ (strany 52-53).

Druhá kapitola sa zameriava na myšlienkové konštrukty. Autorka v nej analyzuje vzorce usporiadania spoločnosti a prepájanie feminizmu s prvkami kresťanstva, socializmu, liberalizmu, konštitucionalizmu, nacionalizmu či republikanizmu. Poukazuje na dôležité myšlienky Josefy Amar y Borbón (1749 – 1833), španielskej prekladateľky a spisovateľky, ktorá sa vo svojich knihách sústredila na vzdelávanie žien a hľadanie vhodnej verejnej roly pre ne, pričom „trvala na tom, aby veškeré srovnávání přínosu mužů a žen utichlo, dokud obě pohlaví nedostanou stejnou příležitost vzdělávat se a rozvíjet. Ovlivněna osvícenskou vírou v rozum a vzdělání tvrdila, že pokud bude zničena nevdělanost, bude zničeno také otroctví“ (strana 63). Kritizovala názor Jeana Jacquesa Rousseaua, ktorý v diele *Emil alebo O výchove* (1762) uvádzal, že ženy sú len pomocničkami mužov a „domáckost a submisivnost jsou zásadními ženskými ctnostmi“ (strana 64). J. Amar y Borbón však videla budúcnosť v zmysluplnom prepojení domácich povinností a vzdelania, ktoré u žien považovala za kľúčový prvok plnohodnotnej starostlivosti o rodinu. Medzi ďalšie myšlienkové konštrukty, ktorými sa zaoberali feministické hnutia, zaradila L. Delapová patriarchát, ku ktorému britská aktivistka Eleanor Rathboneová (1872 – 1946) pridala pomenovanie turecký komplex označujúci materiálnu nadvládu mužov – pri vytváraní tohto pomenovania využila takzvaný orientalistický jazyk, keďže „v mnoha národních kontextech bylo běžné považovat Východ za lokalitu, kde jsou ženy podřízeny mužům, kteří jim odjímají jejich svobody“ (strana 74).

Od ideí sa autorka v tretej kapitole presúva k priestorom, ktoré boli pre feministky a feministov miestami svojbytnosti, rodiskom nových

impulzov. Za dôležitý priestor, v rámci ktorého bola pertraktovaná ženská práca a prístup žien k vzdelaniu a profesiám, označila autorka londýnsky časopis *The English Woman's Journal* (1858 – 1864). (V tejto súvislosti možno na okraj spomenúť aj český časopis *Ženský svět*, vychádzajúci v rokoch 1896 – 1930, ktorý rovnako plnil dôležitú funkciu v šírení osvety a vzdelania medzi ženami, dávajúc do pozornosti nielen domáci kontext, ale aj vývoj takzvanej ženskej otázky v medzinárodnom meradle.)

Štvrtá kapitola približuje predmety späté s feminizmom, piata kapitola je potom prechodom od matérie feminizmu k vzhľadu a móde, s analýzou ich úlohy vo feministickom aktivizme. Šiesta kapitola sa vyznačuje silným psychologickým podfarbením, keďže v nej autorka jednak uvažuje o pocitoch, ktoré sa stali východiskom pre aktivitu feministiek, jednak analyzuje prežívanie a správanie vybraných feministiek v konkrétnych situáciách. V siedmej kapitole poukazuje na silný aktivistický rozmer feminizmu prostredníctvom rozboru konania feministických hnutí. Záverečná ôsma kapitola prepája feminizmus s umeleckou stránkou bytia, a to cez autorkino zamýšľanie sa nad hudobnou kultúrou spojenou s feminizmom. Táto štruktúra publikácie vedie čitateľov od abstraktného ku konkrétnemu, od počiatkových utópií po reálne činy. Myšlienkovú prehľadnosť a usporiadanosť podčiarkuje aj zaradenie podkapitol, ktoré ukazujú rôzne podoby feminizmu: „Tato kniha sledovala evoluci globálních feministických témat, která pokrývala pozoruhodně širokou škálu zájmů: právo žen na vlastnictví nemovitosti, vzdělání a občanství, pacifismus, antifašismus, sociální péči a ochranu matek a dětí, sociální spravedlnost, dělnická a lidská práva, sexuální autonomie, kulturní expresi a reprodukční práva“ (strana 314).

Informačne bohato nasýtená publikácia prepája autorkinu subjektívnosť s globálnou faktografiou, pričom cieľom je poukázať na to, že kľúčové idey feminizmu sú homogénne, no ich realizácia je v rámci globálneho diskurzu diferencovaná: „Kultovní feministické momenty,

78 roč. 71, 2024, č. 1
předměty a místa, které jsem vybrala, jsou samozřejmě ovlivněné vlastní zkušeností – knihami, které jsem četla, hudbou, kterou jsem hrála, místy, kde jsem žila, a privilegii, která jsem měla. Jiní budou mít na minulost jiné nároky a jistě by předložili jiné sny, písně a činy. Využitelná historie nabízí inspiraci a náměty k diskuzi. Ne všichni budou s mými volbami souhlasit a tyto názorové neshody jsou vítány. Neexistuje žádná definitivní selekce, neboť feminismus se neustále rozvíjí a zůstává relevantní“ (strana 322). Jedinečnost autorkinho přístupu spočívá v homeostáze historických faktů, všeobecných zhrnutí rôznych feministických presvedčení a analýze životných pří-

behov vybraných žien bojujúcich proti nespravodlivosti a genderovej nerovnosti.

L. Delapová skúma globálne perspektívy feminizmu, čo znamená, že sa sústreďuje na globálny charakter hnutia – spochybňuje predpokladanú prioritu európskych feministiek a záber rozširuje do globálneho priestoru revolúcií, náboženstiev, impérií a protikoloniálnych bojov. Feminizmus zachytáva v rôznych podobách a konšteláciách, a preto aj používa pojem feminizmu. Jej cieľom je transformovať dejiny feminizmu tak, aby zahŕňali kritickú analýzu, kontextuálne porozumenie a zameriavali sa aj na otázky inklúzie a exklúzie.

Mgr. Martina Vangorová, PhD.
Garbiarska 5
040 01 Košice
Slovenská republika
E-mail: martina.vangor@gmail.com